

CSOPORTNORMÁK LEHETSÉGES KAPCSOLATA AZ EDZÉSMINŐSÉGGEL FIATALKORÚ LABDARÚGÓK ESETÉBEN

SZÁNTAI Levente
SZTE BTK Pszichológia Intézet
Szeged-Csanád Grosics Akadémia
szantailevente33@gmail.com

SZABÓ Éva
SZTE BTK Pszichológia Intézet
eva.szabo@psy.u-szeged.hu

ÖSSZEFOGLALÓ

Háttér és célkitűzések: Kutatásunk célja utánpótlás labdarúgócsapatok normáinak vizsgálata volt, és azon belül egyrészt a vélt és valós normák lehetséges különbségének, azaz a többszörös figyelmen kívül hagyás (pluralistic ignorance) jelenségének (KATZ és mtsai, 1931; Szabó és Labancz, 2015) kimutatása, másrészt a vezetőedzők normaformáló szerepének feltárása.

Módszer: Kutatásunkban a normák vizsgálatára Szabó és Labancz (2015) által létrehozott módszer labdarúgó kontextusra módosított változatát alkalmaztuk. Két utánpótlás csapatnál (U17-es korosztály 19 fő, U19-es korosztály 16 fő) feltártuk a leíró, előíró, és a személyes normákat (CIALDINI és mtsai, 1990), továbbá a vezetőedzők személyes vélekedését is.¹

Eredmények: Mindkét korosztálynál azonosítható volt a többszörös figyelmen kívül hagyás jelensége. Továbbá bizonyítást nyert, hogy bár eltérő mértékben, de a csapatok játékosai követik a vezetőedzők vélekedéseit. Módszerünk eredményesnek bizonyult vezetőedzők attitűdjeinek és labdarúgócsapatok normáinak feltárására. Így megfelelő alapot adhat edzők normaformáló hatására építhető intervenció programok kidolgozására.

Kulcsszavak: norma, pluralistic ignorance, vezetőedző, labdarúgás

¹ Etikai engedélyt kiadta: SZTE, Pszichológiai Intézet, 2018/15.

BEVEZETÉS

A laikusok számára is jól látható, hogy a mai magyar labdarúgás és a nemzetközi élvonal szintje között nagy a minőségbéli különbség. A sportágban dolgozó szakemberek vélekedése szerint a serdülőkorban történő változások kulcsfontosságúak lehetnek ennek a helyzetnek a kialakulásában és ennek megfelelően talán kezelésében is. A szakemberek úgy látják, hogy 16–17 éves kortól egyre kevésbé tudnak eredményesek lenni a magyar utánpótlásklubok és korosztályos válogatottak csapatai (Vincze, 2008).

Ennek az összetett kérdésnek fontos komponense a tréningeken végzett edzés-munka, amelyet hátráltatnak azok a játékosok, akik a csapatsportban elvárt szabályokkal, értékekkel ellentétesen viselkednek. Ez erősen összefügghet az attitűdök, a viselkedés és normák kapcsolatával, amelyet Ajzen és Fishbein (1976) tervezett viselkedés modelljében is felvázolt. E szerint az attitűddel egybehangzó viselkedés akkor jelenik meg nagy valószínűséggel, ha a személy a társas normákat is megerősítőnek értelmezi, saját meggyőződésével egybehangzónak érzékeli. Egy fiatal labdarúgó számára az otthon és az iskolai osztály mellett klubcsapata teremt olyan társas közeget, ahol a társak elvárásai és a csoport normái hatással lehetnek arra, miként cselekszik bizonyos szituációkban.

Abban az esetben, ha egy játékos motívált a tréning sikeres teljesítésében és egyúttal a fejlődésében, de úgy látja, hogy attitűdje nem esik egybe azzal, amit véleménye szerint a csapat többsége elfogad, akkor lehetséges, hogy tudatosan vagy tudattalanul visszafogja saját teljesítményét, engedelmeskedik az észlelt normának. Ez a norma azonban olykor téves észlelésen alapul. Ezt a jelenséget írja le

a *pluralistic ignorance* (többszörös figyelmen kívül hagyás) jelensége, amely arra utal, hogy egy csoport tagjai olyan viselkedést vének széles körben elfogadottnak – és cselekszenek annak megfelelően –, amely valójában a többség személyes véleménye alapján nem annyira elfogadott (Katz és Mtsai, 1931; Szabó és Labancz, 2015). Az így kialakuló téves normák gyakran negatív irányba befolyásolják az egyéneket, és így az egész csoport viselkedését. Ugyanakkor feltárásuk lehetővé teszi a tévesen észlelt normák nyíltá tételét és a normakorrekciót.

Kutatásunk célja ennek a jelenségének feltárása utánpótlás csapatok vizsgálatával. Választ keresünk továbbá arra a kérdésre, hogy ha megjelenik a többszörös figyelmen kívül hagyás, akkor ez mely viselkedésformákat érinti, valamint, hogy a vélt norma hogyan viszonyul a vezetőedző személyes vélekedéseihez.

A normák és identitás hatása a viselkedésre

A normák fogalma nagyon összetett és meghatározása nem egységes a pszichológia területén. A különböző definíciós modellek és vizsgálati eljárások áttekintése nyomán Gibbs (1965) rávilágított azokra a közös jellemzőkre, amelyek korábbi kutatásoknál megjelentek. A metaanalízis tanúsága szerint a normák nem csupán uniformizáló hatású viselkedések, hanem hitek, meggyőzések egy adott viselkedés elfogadottságáról. Emellett nem egységes referenciakeretként jelennek meg, mivel a konformitás mértéke egyéni döntés kérdése (Gibbs, 1965). Serdülőknél azonban jelentősebb lehet a társak normáihoz való alkalmazkodás iránti vágy, hiszen erős igényük van arra, hogy kortársaik elfogadják őket. Emiatt gyakran visel-

kedésüket a csoport elvárásaihoz igazítják, még ha valójában egyénileg nem is értenek egyet az adott viselkedéssel (Steinberg és Morris, 2001).

A normák fontos hatása, hogy növelhetik a hatékonyságot csapatmunka során, segítik megkülönböztetni a csoportokat egymástól és kijelölik azokat a viselkedéseket, amelyek deviánsnak minősülnek egy adott társas közegben (Feldman, 1984). A sport területén is nehéz helyzetet teremthet, ha az egyesület (klub) normái és a kötelékébe tartozó csapat normái ellentmondanak egymásnak, hiszen ez edző-játékos konfliktust eredményezhet és hátráltatja a fejlődést, a megfelelő teljesítményszint elérését. A szabályok be nem tartása szankciókat vonhat maga után, amely nemcsak a csapatra, de az egyénre nézve is negatív következményekkel járhat. Így például, ha egy játékos a csoportja normáihoz igazodva nem tartja be az edzői utasításokat és az ebből adódó szabálytalanság miatt kiállítják egy bajnoki mérkőzésen, azzal nem csak saját csapatát sújtja, de eltiltást is kap az illetékes labdarúgó szövetség fegyelmi bizottságától is (MLSZ, 2019). Továbbá sok esetben a csapat edzője is szankcionálja a normaszegő viselkedést, amely utánpótlásszinten gyakran a kezdőcsapatból való kimaradást jelenti, felnőtt szinten pedig már pénzbüntetést vonhat maga után.

A normák betartásának igénye erőteljes kapcsolatban áll a társas és egyéni identitás működésével is. Az identitás kialakítása a serdülőkor időszakában történik. A krízis sikeres megoldásának eredményeként a fiatalban kialakul az a meggyőződés, ami megmutatja számára, hogy melyek az ő legfontosabb jellemzői, értékei, viselkedésformái (Erikson és mtsai, 1991). Az egyéni identitás kialakulásával párhuzamosan zajlik a társas iden-

titás formálódása, amely során az egyén azonosul azokkal a viselkedésekkel, értékekkel, amik azokból a csoportokból származnak, amelyeknek ő maga is tagja kíván lenni. Minél erősebb a csoporttal való elköteleződés, annál fontosabb lesz a személy számára, hogy a csoport szabályai, normái szerint viselkedjen (Tajfel és Turner, 1979).

Ezek az általános fejlődési jellemzők a sport területén is megmutatkoznak. Egyetemisták testedzés iránti elkötelezettségét vizsgálva azt tapasztalták, hogy minél nagyobb volt az elkötelezettség valakiben a konditeremben edző csapattal mint referenciacsoporttal, annál inkább végzett rendszeres testedzést (Terry és Hogg, 1996). A sportolói identitás meghatározása a sportszabályokkal való azonosulás segítségével történik, és úgy tekinthetünk rá, mint kognitív struktúrára, amely irányítja és szervezi a környezet információinak feldolgozásával kapcsolatos egyéni folyamatokat. A sportolói identitás pozitívan kapcsolódik a sportolói elkötelezettség szintjéhez, azonban annak túlzott mértéke megakadályozhatja más szociális szabályok kialakulását.

A normák lehetnek konstruktívak, a csapat fejlődését segítők, de akár destruktívak is. Ha egy csapat normaadó játékosai rendszeresen járnak szórakozni mérkőzést követően, valószínűleg azok a csapattársaik is velük fognak tartani, akiknek egyéni identitásában fontos szerepet tölt be a csapat életében való részvétel. Ez azonban ronthatja a sport- és iskolai teljesítményüket, megnövelve az intézmény elvárásaival ellentétes viselkedések lehetőségét. Egy gimnazista sportolókat vizsgáló kutatásban azt találták, hogy azok a játékosok, akik szerettek volna a csapat meghatározó tagjaivá válni, követni kezdték a jó teljesítményt nyújtó és magas presztízzsel bíró

társaikat még az alkoholfogyasztás terén is (Leichliter és mtsai, 1998).

Ezek az eredmények rámutatnak arra, hogy a labdarúgócsapatok életében is fontos szerepe van a normák követésének, illetve a normaszegő viselkedés kialakulásának, amelyet a játékosok viselkedései határoznak meg. Az, hogy a játékos milyen mértékben tudja formálódó identitásába beilleszteni a csapat és a klub által közvetített értékeket, nagyban függ a referenciaszemélyekhez fűződő kapcsolatától. Előfordulhat az is, hogy a korábbi klubjában deviáns magatartást mutató játékos új egyesületében az edzővel kialakult jó kapcsolat eredményeként elfogadja a csapaton belüli normákat, és ennek következtében jó vagy akár kiemelkedő teljesítményt fog nyújtani.

A normák szerepe és a *pluralistic ignorance* (többszörös figyelmen kívül hagyás) jelensége

A normák fontos szerepet játszanak csoportfejlődés során, amelyek Tuckman és Jensen (1977) modellje szerint az alakulást és viharzást követő normaképzési szakaszban jelennek meg. Ebben a fázisban már ismerik egymást a csoport tagjai és létrejönnek a csoporton belüli szerepek is, ami elősegíti a szabályok létrejöttét (Tuckman és Jensen, 1977). A kialakult normák irányítják az együttes viselkedést, amely előidézi a csoport sikeres működését. Emellett segítenek elkülöníteni az adott csoportot más csoportoktól, kifejezve a számukra fontos értékeket (Feldman, 1984). Egy labdarúgócsapatnál a közös edzés- és mérkőzésszerelés, a címeres mez viselése például közvetíti a klub által elvárt szabályokat, elfogadott magatartásformákat. Továbbá az edző által elvárt taktikai utasítások betartása is az összehangolt

működés alapját képezi. Ehhez azonban fontos feltétel, hogy az edzőt tekintélyszemélyként fogadja el a csapat, és elismerje szakmai kompetenciáját.

A normáknak többféle működés módja van. Cialdini és munkatársai (1990) nyomán beszélhetünk leíró és előíró normákról. *Leíró normáknak* azokat a viselkedéseket tekintjük, amelyek egy adott csoport életében gyakran megjelennek, illetve amelyeket annak tagjai gyakran észlelnek. Az *előíró normák* pedig arra vonatkoznak, hogy az egyén mit gondol arról, a csoport többi tagja mennyire helyesli az adott viselkedést és mennyire szankcionálja annak elmaradását (Cialdini és mtsai, 1990).

A csoport viselkedését elsősorban a leíró normák határozzák meg, de hatását az előíró normák és a korábban már említett csoportidentitás mértéke is mediálja (Rimal és Real, 2005). Előfordulhat azonban, hogy egy adott viselkedés gyakoriságával és elfogadottságával kapcsolatos meggyőződés téves észlelésen alapul. Ebben az esetben jelenik meg a *pluralistic ignorance* jelensége, amelyet Szabó és Labancz (2015) *többszörös figyelmen kívül hagyásként* fordított magyar nyelvre (a továbbiakban ezt a megnevezést használom). Eszerint a csoport tagjai tévesen olyan normákat fogadnak el követhetőnek, amelyekkel személy szerint nem értenek egyet, de azt gondolják, a többség elfogadja ezeket és ennek megfelelően fognak cselekedni (Katz és mtsai, 1931). Valójában a személyes vélemények többszörös figyelmen kívül hagyása történik és generálódik egy olyan előíró norma, amely nem a többség véleményén és elfogadásán alapszik, hanem pontosan ezeknek a valós véleményeknek a figyelmen kívül hagyásán.

A többszörös figyelmen kívül hagyás jelensége Smith (1998) normavizsgálá-

ti módszerében a személyes normák és az előíró normák közti eltérésekkel tárható fel. Ebben az esetben a *személyes normák* arra utalnak, hogy az egyén személy szerint mennyire ért egyet az adott viselkedéssel (Smith, 1998). A többszörös figyelmen kívül hagyás következtében előfordulhat, hogy egy csapaton belül a játékos nem helyesli, ha edzés közben egymást kritizálják a pályán, de mivel úgy gondolja, hogy a többiek ezt a viselkedésmódot elfogadják, ezért konform magatartást fog tanúsítani, és esetleg ő is megjegyzéseket tesz a társakra.

A normák ilyen jellegű „elcsúszására” a sportban tanulságos példa lehet a Tour de France. A világ legnépszerűbb kerékpárversenyében az utóbbi évtizedekben egyre növekvő díjazás hatására a versenyzők nem riadtak vissza az etikai korlátok átlépésétől sem. Mindez ahhoz vezetett, hogy a sportolók illegális szerek használatába kezdtek a lebukás fenyegetettsége mellett is. Ezen a ponton mutatható ki a többszörös figyelmen kívül hagyás jelensége, hiszen a csapatok versenyzői tiltott szereket használnak, mert azt gondolják, hogy a többi csapatonál is ezt teszik, amelynek eredményeként az valóban normatívvá válik (Nixon, 2016). Így hatnak tehát a vélt normák a valódi viselkedésre és válnak valóban elfogadottá egy csapat életében.

A legtöbb sportoló pozitív attitűddel rendelkezik az edzésen elvárt teljesítéssel és fegyelmezettséggel kapcsolatban, de nem fog eszerint viselkedni, ha azt hiszi, társai nincsenek hasonló véleményen. A csapatba való beilleszkedés miatt konform viselkedést mutatnak, igazodva a tévesen észlelt szociális normákhoz, ami aláássa a teljesítményüket és ezzel egyidejűleg felerősíti a csoporton belüli téves szociális normákat.

A fiatal sportolók többsége szabadidejét is csapattársaival tölti, amelynek során a közös tevékenységek, szociális interakciók hatására még inkább erősödik a kohézió, még fontosabbá válnak a csoport normái (Bell és Hardy, 2009). Shulman és Bowen (2002) fiatal sportolók iskolai teljesítményét vizsgálta és azt találták, ha egy játékos csapattársai alacsony iskolai eredményeket produkálnak, hajlamos lesz ő maga is gyengébben teljesítve rosszabb osztályzatokat szerezni, amennyiben fontos számára az adott referenciacsoport. Joggal vetődik fel ezek alapján a kérdés, hogy vajon a fiatal sportolók igazodhatnak-e csapattársaik edzésgyakorlással kapcsolatos negatív attitűdjeihez, holott ők személy szerint motiváltak lennének az edzés sikeres elvégzésében, elősegítve a bajnoki mérkőzések sikeres megvívását és fejlődésüket? Továbbá, hogy a vezetőedző által elfogadott és elvárt normák elég erősek-e ahhoz, hogy csapaton belül irányítsák a serdülőkorú labdarúgók viselkedését?

A kutatás kérdései

Tekintettel a megelőző kutatások hiányára, vizsgálatunkat feltáró jellegűnek tekintjük, így hipotéziseinket is inkább kutatási kérdésként kezeljük.

Az említett kutatások alapján a következő hipotéziseket fogalmaztuk meg.

1. Tekintettel arra, hogy a labdarúgócsapatok is funkcionális csoportok, feltételezzük, hogy az U17-es és U19-es korosztályú csapatoknál is megjelenik a többszörös figyelmen kívül hagyás jelensége (Gibbs, 1965; Szabó és Labancz, 2015).
  - 1.1. A többszörös figyelmen kívül hagyás jelensége nagyobb arányban fog megjelenni azoknak a viselke-

- déseknek a megítélésénél, amelyek hátráltatják az edzésminőséget, mint amelyek egybehanganak a klub elvárásaival (Szabó és Labancz, 2015).
2. A leíró normák között szerepelni fognak olyan viselkedések is, amelyek hátráltatják vagy megakadályozzák a megfelelő minőségű edzőmunkát (Shulman és Bowen, 2002).
  3. A vezetőedző által közvetített normák megjelennek a csapat normáiban is.

VIZSGÁLAT

Módszer

Vizsgálati személyek

Vizsgálatunkban egy vidéki utánpótlásakadémia U17-es és U19-es csapatainak játékosai vettek részt, ahol kitétel volt, hogy legalább 1 éve futballozzanak együtt a csapat tagjai. Ezt a feltételt azért tartottuk fontosnak, mert egy csoporton belül a normák megalkotásához hosszabb közös munkára van szükség, valamint egy-egy új játékos megjelenése a normák újraalkotását vonhatja maga után (Tuckman, 1965). Az U17-es csapatban 19 fő (átlagéletkor: 16,21 év; szórás: 0,42), az U19-es csapatban pedig 16 fő (átlagéletkor: 18,19 év; szórás: 0,40) töltötte ki a kérdőívünket, a vizsgálatban így összesen 35 labdarúgó vett részt. (Mindkét korosztály teljes létszámmal.)

Az U17-es csapat vezetőedzője 63 éves és 20 éve dolgozik az utánpótlásban. Különböző életkorú korosztályos csapatokkal foglalkozott az eddig eltelt időszakban, illetve felnőttcsapatnál dolgozott vezetőedzőként 2 évig. Jelenlegi csapatával 1 éve

dolgozott együtt a kérdőív kitöltésének időpontjában.

Az U19-es csapat vezetőedzője 42 éves és 12 éve dolgozik az utánpótlásban. Kollégájához hasonlóan ő is foglalkozott már különböző korosztályokkal, illetve felnőttcsapatnál pályaedzőként tevékenykedett 2 évig. Jelenlegi csapatával másfél éve dolgozott együtt a kérdőív kitöltésének időpontjában.

Mérőeszközök

A normák vizsgálatára a Smith (1988) által kidolgozott, illetve Szabó és Labancz (2015) által módosított módszer egy változatát alkalmaztuk. Az eljárás lényege, hogy minden csoport esetében egyedi mérőeszköz kialakítására van szükség, tekintve, hogy a megítés alá kerülő itemeknek az adott csoport viselkedésrepertoárját kell tükröznie (bővebben ld. Szabó és Labancz, 2015). A kérdőív létrehozásának első lépéseként összeállítottunk a két korosztály edzőjével egyeztetve egy 21 tételes viselkedéslistát, amelyről azt gondoltuk, hogy az edzéseken leggyakrabban előforduló viselkedéseket tartalmazzák. A listába 11 edzést zavaró és 10 elvárásoknak megfelelő viselkedés került bele. Az egyes itemek a lehető legkonkrétabb viselkedéseket tartalmazták és minden esetben a „Ha valaki a csapatból” bevezető mondatral kezdődtek, így aktiválva a sportolók csoport identitását (Trafimow és mtsai, 2004).

Példa az elvárásoknak ellentmondó viselkedésre utaló állításokra: „*Valaki a csapatból edzésgyakorlat alatt beszélget a csapattársával*”. Példa az elvárásokkal egybehangzó viselkedésre utaló állításokra: „*Valaki a csapatból megdicséri a másikat, amikor az becsúszva szereli az ellenfelet*”. (A teljes viselkedési listát ld. a *Mellékletben*.)

A vizsgálat során háromféle nézőpont szerint értékelték a labdarúgók a különbö-

1. táblázat. Az U-17-es korosztálynál megjelenő leíró normák, előíró normák és személyes normák (n = 19)

Leíró normák (Mennyire gyakori?) Valaki a csapatból...	Átlag (szórás)	Előíró normák (Mit gondol, a többiek szerint ez mennyire elfogadott?)	Átlag (szórás)	Személyes normák (Saját maga mennyire helyesli?)	Átlag (szórás)
<i>tudásához mérten maximális erőbedobással edz.</i>	3,42 (0,61)	<i>tudásához mérten maximális erőbedobással edz.</i>	3,79 (0,42)	<i>tudásához mérten maximális erőbedobással edz.</i>	3,95 (0,23)
megdicséri a másikat, amikor az becsúszva szerel.	3,37 (0,6)	<i>visszaszerzi a csapattársa által elveszített labdát.</i>	3,74 (0,45)	<i>visszaszerzi a csapattársa által elveszített labdát.</i>	3,84 (0,5)
betartja a taktikai utasításokat.	3,21 (0,79)	plusz edzésmunkát végez.	3,53 (0,61)	plusz edzésmunkát végez.	3,74 (0,56)
<i>visszaszerzi a csapattársa által elveszített labdát.</i>	3,11 (0,46)	betartja a taktikai utasításokat.	3,37 (0,6)	megdicséri a másikat, mikor az becsúszva szerel.	3,63 (0,76)

zö viselkedéseket, négy fokú Likert-skálát alkalmazva.

1. szempont – a leíró normák azonosítása: A sportolóknak meg kellett jelölni, hogy az adott viselkedés szerintük milyen gyakran fordul elő edzésen (1 = egyáltalán nem; 2 = ritkán, 3 = elég gyakran, 4 = rendszeresen).

2. szempont – személyes normák: Arra kérdezett rá, hogy az adott viselkedést a játékos maga mennyire helyesli (1 = egyáltalán nem helyeslem; 2 = kevéssé helyeslem, 3 = nagyrészt helyeslem, 4 = teljesen helyeslem).

3. szempont – az előíró normák azonosítása: Aszerint kellett megítélni az egyes viselkedéseket az előbbi 4 fokú skála segítségével, hogy szerinte a többség hogyan ítéli meg az adott viselkedést (1 = egyáltalán nem helyeslik; 2 = kevéssé helyeslik, 3 = nagyrészt helyeslik, 4 = teljesen helyeslik).

Emellett mindkét korosztály edzője is kitöltötte a kérdőívet abból a nézőpontból, hogy szerinte milyen gyakran jelennek meg

az adott viselkedések a csapaton belül és személy szerint ő mennyire helyesli azokat.

Eljárás

Az adatfelvétel 2017. augusztusában történt, edzés előtt, a sportolók által gyakran használt sportklub tárgyalójában. A sportolók esetében a kitöltés 20-25 percet vett igénybe. A labdarúgók semmilyen ellenszolgáltatásban nem részesültek a kutatásban való részvételért. Az adatfelvétel előtt a szülőknek passzív beleegyező nyilatkozatot küldtünk, amiben engedélyüket kértük, hogy gyermekük részt vehessen a vizsgálatban. A klub szakmai igazgatóját előzetesen tájékoztattuk a kutatásról, valamint engedélyt kértünk a csapatok edzőitől az adatfelvételhez. A játékosok informált beleegyezése szóban történt, amelyet a kérdőív kitöltésével elfogadtak. A vizsgálatban való részvételbe a szülők és gyermekeik is beleegyeztek, a kitöltést senki nem szakította meg.

2. táblázat. Az U-19-es korosztálynál megjelenő leíró normák, előíró normák és személyes normák ($n = 16$)

Leíró normák (Mennyire gyakori?) Valaki a csapatból...	Átlag (szórás)	Előíró normák (Mit gondol, a többiek szerint ez mennyire elfogadott?)	Átlag (szórás)	Személyes normák (Saját maga mennyire helyesli?)	Átlag (szórás)
<i>tisztán tartja a focicipőjét.</i>	3,5 (0,52)	<i>tisztán tartja a focicipőjét.</i>	3,69 (0,48)	tudásához mérten maximális erőbedobással edz.	4 (0)
edzés előtt gyúrat a csapat masszórénél.	3,44 (0,51)	tudásához mérten maximális erőbedobással edz.	3,69 (0,48)	visszaszerzi a csapattársa által elveszített labdát.	4 (0)
betartja a taktikai utasításokat.	3,38 (0,5)	megdicséri a másikat, mikor az becsúszva szerel.	3,63 (0,62)	<i>tisztán tartja a focicipőjét.</i>	3,94 (0,25)
megdicséri a másikat, mikor az becsúszva szerel.	3,19 (0,83)	plusz edzőmunkát végez.	3,62 (0,72)	betartja a taktikai utasításokat.	3,88 (0,34)

Az adatok elemzésére *IBM SPSS Statistics 22.0.0* verziószámú programot használtuk.

Eredmények

A leíró, az előíró és a személyes normák vizsgálata

Cialdini és munkatársai (1990) a leíró normákat az egyén által gyakorinak észlelt viselkedésekként definiálta. Ennek alapján a 21 viselkedést átlagok alapján sorba rendeztük és a 3-as pontérték felettiek (3 = elég gyakran) tekintettük leíró normáknak. Az előíró normák arra vonatkoznak, hogy a kitöltő mit gondol, társai mennyire helyeslik az adott viselkedést. Ebben az esetben a 4 leggyakoribb viselkedéshez igazodva a 4 legmagasabb átlagpontszámú viselkedést vettük figyelembe és tekintettük előíró normának (Cialdini és mtsai, 1990). A személyes normák azt mutatják meg, hogy a válaszadó mennyire gondolja helyesnek az adott viselkedést (Ajzen

és Fishbein, 1976). Ebben az esetben is a 4 legmagasabb átlagpontszámmal rendelkező viselkedést vontuk be a további elemzésbe, amelyet személy szerint a leginkább helyesnek tartottak. Az U17-es csapat normáit a 1. táblázatban, az U19-es csapat normáit a 2. táblázatban foglaltuk össze. Dőlt betűvel szedtük azokat a viselkedéseket, amelyek mindhárom normatípus esetében megjelentek.

Megállapítható, hogy az U17-es korosztálynál mindhárom normatípus esetén a leggyakoribbnak észlelt viselkedések a labdarúgóktól edzésen elvárt magatartásnak megfelelőek. Emellett szembetűnő, hogy két viselkedés mindhárom esetben megjelenik, tehát nemcsak gyakorinak észlelik, de személy szerint is elfogadják, sőt véleményük szerint a többiek is hasonlóan gondolkodnak az adott viselkedéssel kapcsolatban, ami normakonszenzusra utal.

Az U19-es csapatnál is csak a labdarúgó normákkal megegyező viselkedé-

3. táblázat. Többszörös figyelmen kívül hagyás, azaz a személyes és feltételezett előíró normák különbségei az U-17-es korosztálynál ($n = 19$)

Viselkedések Valaki a csapatból...	Előíró normák (Szerinte a többiek mennyire helyeslik?)		Személyes normák (Ő mennyire helyesli?)		A próba eredménye
	Átlag	Szórás	Átlag	Szórás	
edzésgyakorlat alatt beszélget a társaival.	2,42	0,51	1,84	0,69	$Z = -2,517$ $p = 0,012$
nem figyel a bemelegítésre.	1,74	0,45	1,21	0,42	$Z = -2,673$ $p = 0,008$
<i>edzés után kint marad nyújtani.</i>	2,84	0,6	3,53	0,84	$Z = -2,415$ $p = 0,016$
pihenőidőben kapura rúgja a labdát.	2,1	0,62	1,53	0,61	$Z = -2,352$ $p = 0,019$
leszidja a másikat, mikor az pontatlanul passzol.	2	0,67	1,42	0,51	$Z = -2,840$ $p = 0,005$
nem figyel oda, amikor az edzője taktikai utasítást ad.	1,58	0,51	1,16	0,37	$Z = -2,828$ $p = 0,005$
mérközősen inkább hallgat az apja véleményére, mint az edzőjére.	1,63	0,5	1,32	0,48	$Z = -2,121$ $p = 0,034$

sek jelennek meg és egy viselkedés esetén normakonszenzus is kimutatható. Továbbá a leggyakoribbnak észlelt viselkedések esetén megfigyelhető, hogy életkortól függetlenül megjelenik a „taktikai utasítások betartása” és a „csapatárs dicsérete egy sikeres szerelést követően”. Felmerül azonban a kérdés, hogy miért jelennek meg mindkét csapatnál olyan viselkedések az előíró normák és a személyes normák esetében is, amelyek nem tartoznak a leggyakoribbnak észlelt viselkedések közé?

A többszörös figyelmen kívül hagyás vizsgálata

A többszörös figyelmen kívül hagyás jelenségének megjelenésére utalhat, ha a személyes normák (Saját maga mennyire helyesli?) és az előíró normák („Mit

gondol, mennyire helyeslik mások?”) egy adott viselkedés esetében jelentősen eltérnek egymástól. Ennek feltárására, minden viselkedéspár esetében Wilcoxon-próbát alkalmaztunk. A próba eredményeként az U17 esetén 7 viselkedésnél, míg U19-nél 13 magatartás kapcsán volt azonosítható szignifikáns különbség a személyes normák és az előíró normák között. Az adatokat részletesen a 3. táblázat (U17) és az 4. táblázat (U19) tartalmazza. Dőlt betűvel szedtük azokat a viselkedéseket, amelyek a klub elvárásaival egybeesnek.

Figyelemre méltó eredmény, hogy a többszörös figyelmen kívül hagyás első sorban a klub elvárásaival szembe helyezkedő viselkedések esetén jelenik meg. Ez alól egy eset kivétel, azaz, hogy az adott játékos „edzés után kint marad nyújtani”. A hat

4.táblázat. Többszörös figyelmen kívül hagyás, azaz a személyes és feltételezett előíró normák különbségei az U-19-es csapatban ($n = 16$)

Viselkedések Valaki a csapatból...	Előíró normák (Szerinte a többiek mennyire helyeslik?)		Személyes normák (Ő mennyire helyesli?)		A próba eredménye
	Átlag	Szórás	Átlag	Szórás	
edzésgyakorlat alatt beszélget a társaival.	2,56	0,51	1,94	0,44	$Z = -2,640$ $p = 0,008$
nem figyel a bemelegítésre.	2,06	0,57	1,38	0,5	$Z = -2,495$ $p = 0,013$
<i>edzés után kint marad nyújtani.</i>	3	0,82	3,63	0,5	$Z = -2,496$ $p = 0,013$
pihenőidőben kapura rúgja a labdát.	2,44	0,63	1,75	0,58	$Z = -2,414$ $p = 0,016$
<i>tudásához mérten maximális erőbedobással edz.</i>	3,69	0,48	4	0	$Z = -2,236$ $p = 0,025$
leszidja a másikat, mikor az pontatlanul passzol.	2,13	0,5	1,38	0,5	$Z = -3,207$ $p = 0,001$
<i>visszaszerzi a csapattársa által elveszített labdát.</i>	3,56	0,51	4	0	$Z = -2,646$ $p = 0,008$
nem figyel oda, mikor az edzője taktikai utasítást ad.	1,81	0,54	1,13	0,34	$Z = -3,051$ $p = 0,002$
kritizálja csapattársa játéktudását.	1,88	0,5	1,19	0,4	$Z = -3,051$ $p = 0,002$
ha edzője kihagyja a kezdőcsapatból, azt mondja, nem kedveli őt.	2	0,63	1,5	0,52	$Z = -2,530$ $p = 0,011$
tisztán tartja a focicipőjét.	3,69	0,48	3,94	0,25	$Z = -2$ $p = 0,046$
<i>önként vállal a csapattal kapcsolatos plusz feladatot.</i>	2,88	1,02	3,63	0,5	$Z = -2,326$ $p = 0,020$
<i>az új játékossal barátkozik.</i>	3,25	0,81	3,69	0,48	$Z = -2,646$ $p = 0,008$

normaszegő magatartás esetében látható, hogy a sportolók személy szerint kevésbé helyeselték az adott viselkedést, azonban azt gondolták, a többiek inkább elfogadják.

Az U19-es korosztálynál 13 viselkedésnél érhető tetten a többszörös figyelmen kívül hagyás jelensége, amelyből hat esetben jelent meg a klub elvárásainak

megfelelő magatartás. Ezek esetében látható, hogy a személyes elfogadás magasabb értékű, mint a feltételezett társas helyeslés. A többi hét viselkedés már az edzői, illetve klub elvárásokkal szembeszegülő magatartás, ahol viszont a személyes elfogadottság alacsonyabb mértékű, mint a vélt társas elfogadottság. Érdekes eredmény, hogy van

egy olyan viselkedés is, amely beletartozik a leggyakoribb viselkedések körébe is ennél a csapatnál („tisztán tartja a focicipőjét” – vastaggal kiemelve). Ezzel az itemmel kapcsolatban elmondható, hogy az U19-es csapat edzőjével egyeztetve került a kérdőívbe. Itt is a személyes elfogadottság erősebb kissé.

A vezetőedzők normaadó szerepének vizsgálata

Annak vizsgálatára, hogy a vezetőedzők normaadónak tekinthetők-e az általuk irányított csapatnál, összevetettük egymintás *t*-próbával egyéni vélekedéseiket a csoport normáival. Ehhez a korábban már feltárt 3 normatípust vontuk be az elemzésbe, mely az U17 esetén 5 viselkedést, az U19 esetén 7 viselkedést jelentett

5. táblázat. Az U17-es vezetőedző attitűdjeinek vizsgálata

Viselkedések <i>Valaki a csapatból...</i>	A U17-es vezetőedző személyes normáinak értéke (egyéni helyezés)	A csapat leíró normájának átlagértéke (gyakoriság)	A csapat személyes normájának átlagértéke (egyéni helyezés)	A csapat előíró normájának átlagértéke (többiek helyezése)
<i>tudásához mérten maximális erőbedobással edz.</i>	4,00	3,42 (SD = 0,607)	3,95 (SD = 0,405)	3,79 (SD = 0,419)
A próba értéke		<i>t</i> (18) = -4,158 <i>p</i> < 0,001	<i>t</i> (18) = -0,567 <i>p</i> = 0,578	<i>t</i> (17) = -2,191 <i>p</i> = 0,042
<i>megdicséri a másikat, amikor az becsúsztva szerel.</i>	4,00	3,37 (SD = 0,597)	3,63 (SD = 0,684)	3,37 (SD = 0,684)
A próba értéke		<i>t</i> (18) = -4,609 <i>p</i> < 0,001	<i>t</i> (18) = -2,348 <i>p</i> = 0,071	<i>t</i> (18) = -4,025 <i>p</i> < 0,001
<i>betartja a taktikai utasításokat.</i>	4,00	3,21 (SD = 0,787)	3,63 (SD = 0,761)	3,37 (SD = 0,597)
A próba értéke		<i>t</i> (18) = -4,371 <i>p</i> < 0,001	<i>t</i> (18) = -2,111 <i>p</i> = 0,069	<i>t</i> (18) = -4,609 <i>p</i> < 0,001
<i>visszaszerzi a csapattársa által elveszített labdát.</i>	4,00	3,10 (SD = 0,456)	3,84 (SD = 0,501)	3,74 (SD = 0,452)
A próba értéke		<i>t</i> (18) = -8,500 <i>p</i> < 0,001	<i>t</i> (18) = -1,372 <i>p</i> = 0,187	<i>t</i> (18) = -2,535 <i>p</i> = 0,021
<i>plusz edzőmunkát végez.</i>	4,00	2,95 (SD = 0,705)	3,74 (SD = 0,562)	3,58 (SD = 0,607)
A próba értéke		<i>t</i> (18) = -6,508 <i>p</i> < 0,001	<i>t</i> (18) = -2,041 <i>p</i> = 0,076	<i>t</i> (18) = -3,024 <i>p</i> = 0,007

6. táblázat. Az U19-es vezetőedző személyes normáinak viszonya a csapatnormákhoz

Viselkedések <i>Valaki a csapatból...</i>	Az U19-es vezetőedző személyes normáinak értéke (egyéni helyeslés)	A csapat leíró normájának átlagértéke (gyakoriság)	A csapat személyes normájának átlagértéke (egyéni helyeslés)	A csapat előíró normájának átlagértéke (többiek helyeslése)
<i>tisztán tartja a focicipőjét.</i>	4,00	3,5 (SD = 0,516)	3,94 (SD = 0,250)	3,69 (SD = 0,479)
A próba értéke		t (15) = -3,873, p = 0,002	t (15) = -1,000, p = 0,333	t (15) = -2,611, p = 0,020
<i>edzés előtt gyúrat a csapat masszórénél.</i>	4,00	3,44 (SD = 0,512)	3,5 (SD = 0,516)	3,56 (SD = 0,512)
A próba értéke		t (15) = -4,392, p < 0,001	t (17) = -3,873 p = 0,002	t (17) = -3,416 p = 0,004
<i>betartja a taktikai utasításokat.</i>	4,00	3,38 (SD = 0,500)	3,87 (SD = 0,342)	3,56 (SD = 0,512)
A próba értéke		t (15) = -5,000 p < 0,001	t (15) = -1,464 p = 0,164	t (15) = -3,416 p = 0,004
<i>megdicséri a másikat, amikor az becsúsztva szerel.</i>	4,00	3,19 (SD = 0,834)	3,81 (SD = 0,544)	3,63 (SD = 0,619)
A próba értéke		t (15) = -3,896 p = 0,002	t (15) = -1,379 p = 0,188	t (15) = -2,423 p = 0,029
<i>tudásához mérten maximális erőbedobással edz.</i>	4,00	3,06 (SD = 0,574)	4 (SD = 0,000)	3,69 (SD = 0,475)
A próba értéke		t (17) = -6,536 p < 0,001	t (17) = 0,000 p = 1,000	t (17) = -2,611 p = 0,020
<i>plusz edzés-munkát végez.</i>	4,00	2,5 (SD = 0,516)	3,87 (SD = 0,341)	3,63 (SD = 0,719)
A próba értéke		t (15) = -11,619 p < 0,001	t (15) = -1,464 p = 0,164	t (17) = -2,087 p = 0,054
<i>visszaszerzi a csapattársa által elveszített labdát</i>	4,00	3,067 (SD = 0,457)	4 (SD = 0,000)	3,56 (SD = 0,512)
A próba értéke		t (15) = -7,897 p < 0,001	t (15) = 0,000 p = 1,000	t (15) = -3,416 p = 0,004

(lásd 1. és 2.táblázat). Akkor tekintettük az edzőket normaadónak, ha saját vélekedésük a csoport normáival átfedésben volt,

leíró normák és személyes normák esetén (vastaggal szedve a táblázatokban). Az edző vélekedése és a csapat normái közötti

különbség vizsgálatának eredményét az 5. táblázatban foglaltuk össze.

Az U17-es korosztály edzőjénél 5 viselkedés esetében jelenik meg statisztikai egyezés. Az eredmények alapján az edzőt mind az öt viselkedés esetében normaadóknak tekinthetjük, mert személyes vélekedése egybeesik a csapat személyes vagy leíró normáival.

Az U19-es csapat edzője vélekedésének és a csoport normáinak kapcsolatát vizsgáló próbák eredményét a 6. táblázat mutatja.

Az U19-es vezetőedző esetén hat viselkedés mutatott statisztikai egyezést. Az eredmények azt mutatják, hogy a vezetőedzőnek meghatározók a vélekedései ennek a hat viselkedésnek az esetében.

DISZKUSSZIÓ

Kutatásunk fókuszában két fiatal futballcsapat normarendszerének vizsgálata állt, abból az alapfeltevésekből kiindulva, hogy a funkcionáló csoportok működési teljesítménye jelentősen függ az adott csoport normáitól és azok betartásától (Shulman és Bowen, 2002). Iskolai kontextusban korábban már kimutatták a többszörös figyelmen kívül hagyás jelenségét (*pluralistic ignorance*), amely jelentősen megnehezítheti egy adott osztálynál a minőségi tanulmányok folytatását (Szabó és Labancz, 2015). A normák ilyen jellegű elcsúszását és annak esetleges kapcsolatát az edzésminőséggel azonban még nem kutatták.

Kutatásunkban Cialdini és munkatársai (1990) normákkal kapcsolatos elmélete alapján leíró normáknak tekintettük a csapatok életében leggyakoribbnak észlelt viselkedéseket, illetve előíró normáknak a fontos mások által helyesnek vélt viselkedéseket. Emellett az Ajzen és Fishbein (1976) tervezett

viselkedés elméletében megjelenő személyes normát is bevontuk vizsgálatunkba, amely az egyén saját meggyőződésére vonatkozik egy adott viselkedés elfogadottságával kapcsolatban. Amennyiben ez a három normatípus egy irányba mutat, normakonszenzusról beszélhetünk. Ebben az esetben a személy azokat a viselkedéseket látja gyakorinak, amelyekről egyúttal úgy gondolja, a többiek is helyeslik, sőt ő is egyetért velük. Normakonszenzus hiányában azonban kialakulhat a többszörös figyelmen kívül hagyás jelensége és ennek eredményeként a személy (jelen vizsgálatban a labdarúgó) olyan magatartást mutathat, amellyel valójában nem ért egyet és tévesen úgy észleli, csapattársai elfogadják. Ha a normák „elcsúszása” a normaszegő, negatív következményekkel járó viselkedéseket erősíti, az ronthatja a teljesítményt edzéseken és mérkőzéseken egyaránt.

Ennek megfelelően kutatásunk célja az volt, hogy egy vidéki labdarúgó-akadémia két utánpótláscsapatában feltárjuk a normákat és azok eltéréseit, torzulásait. A többszörös figyelmen kívül hagyás jelensége az általunk vizsgált U17-es és U19-es csapatban is kimutatható volt, több viselkedés megítélése kapcsán is. Az U17-es korosztálynál a 4 leggyakoribbnak észlelt viselkedés (leíró normák) közül 1 esetben nem volt átfedés a 4 leggyakoribb előíró normával (többiek vélt helyeslése az adott viselkedéssel kapcsolatban). Tehát a játékosok úgy hiszik, a többség kevésbé helyesli a másik csapattárs megdicséresét sikeres szerelését követően, ehhez képest mégis gyakran megjelenik edzés és mérkőzés közben. Ez az eredmény egy olyan norma elcsúszásra volt példa, ami a valós viselkedések szintjén (leíró normák) nem okoz negatív hatást. Ez esetben a személyes normák valószínűleg felülírták az előíró normával kapcsolatos vélekedést.

Egy másik viselkedés esetében hasonlóan pozitív következményű norma elcsúszást tapasztaltunk. Eszerint a játékosok úgy vélik, a taktikai utasításokat gyakran betartja a csapat, személy szerint mégsem annyira fontos számukra ez a magatartásforma. Ez a különbség az előíró normák és személyes normák esetén is megjelent, tehát az U17-es korosztálynál hiába gyakori a taktikai utasítások betartása és a játékosok szerint a többiek is elfogadják az edzői instrukciókat, mégsem bír olyan jelentőséggel egyéni szinten. Ez a jelenség a nyilvános konformitás megnyilvánulásaként is értelmezhető. A többség talán még nem azonosult kellően ezzel a normával, de érzi, hogy a betartására erős igény mutatkozik. Ez a fajta konformitás hosszabb távon eredményezhet belátáson alapuló interiorizációt is, de ebben a korosztályban ez még nem erős. A másik két leíró norma esetében nem találtunk diszkrepanciát a személyes és előíró normák szintjén. A maximális erőbedobás és a társak hibájának kijavítása tehát erős normakonszenzuson alapuló viselkedések ebben a csapatban.

Az U19-es korosztálynál a 4 leggyakoribb viselkedésnél 2 esetben nem volt hasonlóság az előíró normákkal. Ez alapján a játékosok úgy gondolják, az edzés előtti masszíroztatás és a taktikai utasítások betartása gyakran megjelenik a csapat életében, de a többiek számára ez mégsem olyan mértékben elfogadott. Ezek a viselkedések megjelentek különbségként a leíró és személyes normák esetén is, tehát gyakorinak gondolják őket annak ellenére, hogy a többiek és személy szerint ők sem tartják annyira fontosnak a betartásukat.

Emellett az előíró normák és személyes normák között ugyancsak két viselkedés mutat eltérést. A játékosok szerint a többiek fontosnak tartják a megfelelő mennyiségű és

minőségű edzőmunkát, de egyénileg nem tekintik mérvadónak. Itt tehát több esetben is látható a nyilvános konformitás. Ezt az eredményt többféleképpen értelmezhetjük, egyrészt nem hagyhatjuk figyelmen kívül, hogy a diszkrepancia nem azt jelenti a vizsgálat alapján, hogy a személyes elfogadottság nem létezik vagy rendkívül alacsony. A szignifikáns különbség a normák elfogadottságában az átlagok statisztikai alapú különbségére utal, de nem ellentétes meggyőződésekre. Másrészt viszont ezek az eredmények rámutathatnak arra, hogy a pozitív viselkedésekkel kapcsolatos személyes meggyőződést érdemes volna valamilyen módon erősíteni, mert a nyilvános konformitás lehetséges, hogy nem marad fenn hosszú ideig.

A leggyakoribb négy viselkedés megítélésén túl megvizsgáltuk, hogy az egyéb viselkedések terén mennyire esnek egybe a személyes, a leíró és az előíró normák. Az erre vonatkozó előzetes feltételezésünk ez esetben is beigazolódott. Mindkét korosztálynál kimutatható a többszörös figyelmen kívül hagyás jelensége, illetve nagyobb arányban jelenik meg az edzésminőséget hátráltató viselkedéseknél. Az U17-es korosztálynál 7 viselkedés esetén szignifikáns különbség volt kimutatható abban, hogy a játékosok szerint a többség mennyire helyesli az adott viselkedést (előíró normák) és ők személy szerint mennyire értenek egyet vele (személyes normák).

Tovább árnyalva a képet az figyelhető meg, hogy jóval nagyobb arányban (6 esetben) jelenik meg normaszegő magatartás, illetve a játékosok kevésbé helyeslik ahhoz képest, hogy véleményük szerint a többiek mennyire fogadják el az adott viselkedést. Így fordulhat elő, hogy például egy 16 éves labdarúgó újoncként az akadémiára kerülve bár nem helyesli, ha valamelyik társa edzés-

gyakorlat alatt beszélget, de mivel szeretne a csapatba beilleszkedni, konform magatartást mutatva ő is követi ezt a vélt normát. Mivel azt gondolja, a többiek helyeslik, ő sem fog kellőképpen az edzésgyakorlatra koncentrálni és figyelmét elterelve a beszélgetéssel, csökkenhet az edzésteljesítménye.

Az U19-es csapatnál 13 viselkedés esetén jelent meg a többszörös figyelmen kívül hagyás jelensége. Továbbá itt is nagyobb arányban szerepelnek normaszegő viselkedések (7 esetben) és az idősebb játékosok is kevésbé helyeslik az adott magatartást, mint ahogy azt vélik, a többiek részéről elfogadott. Emellett 6 esetben a normákkal megegyező magatartásoknál is kimutattuk a többszörös figyelmen kívül hagyás jelenségét. Ezekben az esetekben a sportolók jobban helyeslik az adott viselkedést a többiek vélt elfogadásához képest. A normáknak megfelelő viselkedések között megjelent a cipő tisztán tartása, amely az egyetlen magatartás volt U19-nél, ahol normakonszenzus volt megfigyelhető korábban.

Emellett arra vonatkozó kérdésünk, amely szerint a leíró normák között megjelennek normaszegő magatartások is, mintánk esetén nem igazolódott be, ellentétben Shulman és Bowen (2002) eredményeivel. A játékosok mindkét csapatban azokat a viselkedéseket észlelték gyakorinak, amelyek az edző és a klub elvárásaival megegyeznek. Ez részben utalhat a nyilvános konformitás megjelenésére, de jelentheti azt is, hogy a sportolók számára fontos az akadémiában való bent maradás és a jó sporteredmény, ezért a valós viselkedés szintjén inkább a céljaikat támogató viselkedéseket részesítik előnyben.

Végül kutatásunk harmadik területe az edző normaadó szerepére fókuszált. Azt feltételeztük, hogy a vezetőedzők által

közvetített normák megjelennek a csapat normáiban. A kapott eredmények alapján azt mondhatjuk, mind az U17-es, mind pedig az U19-es korosztály edzőjének egyéni vélekedései összhangban vannak a csapatok játékosainak személyes normáival.

Összességében azt mondhatjuk, hogy a Szabó és Labancz (2015) által kidolgozott módszer, amelyet az osztályokon belül működő inkohérens normák feltárására és két különböző osztály közti különbség kimutatására dolgoztak ki, labdarúgócsapatok esetén is megfelelően alkalmazható (Szabó és Labancz, 2015). A módszer segítségével nemcsak az adott csapaton belüli normacsúszás volt feltárható, de sikerült kimutatni a két csapat normaszervezete közötti figyelemre méltó különbségeket is. A vizsgálat eredménye azt mutatta, hogy az U19-es korosztálynál kétszer gyakrabban jelent meg a többszörös figyelmen kívül hagyás jelensége az U17-es korosztályhoz képest. Ezt magyarázhatjuk az életkori hatásokkal, azaz hogy az idősebb játékosok már komplexebb képpel rendelkeznek normák tekintetében, és kevésbé befolyásolja őket mások vélt elfogadása.

Kutatásunk gyakorlati szempontból legfontosabb eredménye lehet, hogy a normák feltárása rámutatott a nyilvános konformitás erős megjelenésére is. Ezzel a problémával az edzőknek foglalkoznia kell, mert a felszínes normakövetés, valódi, mély elköteleződés nélkül csak bizonytalanul vezérli a viselkedést, és hatása erősen függhet például a csapaton belüli hangadó játékosok vélekedésétől is.

Kutatásunk eredményeit kizárólag erre a két csoportra lehet vonatkoztatni. Bizonyos mértékig limitációt jelent, hogy csupán két csapatot vizsgáltunk és azok is azonos akadémia neveltjei voltak. A jövőben érde-

mes lenne megvizsgálni más akadémiák utánpótláscsapatát is, és összevetni az eredményeket a jelen kutatás tapasztalataival. Feltárhatóvá válnának az akadémiák sajátosságaiból, szakmai színvonalbeli különbségeiből adódó eltérések is. Takács (2017) középiskolásoknál korábban már vizsgálta népszerű és kedvező társas pozícióban lévő diákok személyes normáinak kapcsolatát az osztályban megjelenő gyakori viselkedésekkel. Az általa kapott eredmények arra mutatnak rá, hogy az osztályok bár eltérő módon, de követik ezeknek a tanulóknak a viselkedéseit.

Azzal kapcsolatban azonban, hogy egy labdarúgócsapaton belül milyen szerepük van az edzés és mérkőzés sikeres teljesítésével kapcsolatos normák kialakításában a népszerű játékosoknak, még nem születtek vizsgálatok. További kutatásokban tehát

meg lehetne vizsgálni, vajon az esetlegesen megjelenő normaadó játékosok vélekedése eltér-e a csapat átlagtól, így befolyásolva az adott magatartást. Ebben az esetben inkább beszélhetnénk informális vezetők edzésminőséget alakító hatásáról egy labdarúgócsapat életében.

Kutatásunk úttörőnek mondható ezen a területen. Ebből az első vizsgálatból azonban úgy tűnik, hogy a normafeltérési eljárás alkalmas egy csapat életében működő vélt és valós normák feltérképezésére, az inkoherens normák kimutatására, így intervenció eszközként segítheti az edzők szakmai munkáját. A normavizsgálat szélesebb körben való alkalmazása, más csapatsportokon való kipróbálása lehetőséget kínál az eszköz fejlesztésére és amennyiben a további kutatások sikerrel járnak, akkor hatékonyan bővítheti a sportpszichológusok eszköztárát is.

SUMMARY

POSSIBLE RELATIONSHIP BETWEEN GROUP STANDARDS AND TRAINING QUALITY IN YOUNG FOOTBALL TEAMS

Background and purposes: The aim of our research was the examination of youth football teams' standards, including on the one hand, to prove possible differences between putative and substantive standards (pluralistic ignorance); on the other hand, to explore the head coaches' role in forming the standards.

Method: We applied a modified version of a methodology created by Szabó and Labancz (2015) to examine the group's standards in two football teams. We explored the descriptive, the prescriptive and the personal standards (Cialdini et al., 1990) and the personal beliefs of the coaches in two youth teams (U17 19 footballer, U19 16 footballer).

Results: In both youth teams, the phenomenon of pluralistic ignorance was identifiable (Katz et al., 1931, Szabó and Labancz, 2015). Furthermore, it has been shown, although to a different extent, that the players are following the supposition of the coaches. Our methodology was proved to be successful in the exploration of both the attitudes of the head coaches and the standards of the football teams. Therefore, it can be an adequate base for the elaboration of intervention programs, based on the coaches' standards forming effect.

IRODALOM

- AJZEN, I., FISHBEIN, M. (1976): Misconceptions about the Fishbein model: Reflections on a study by Songer-Nocks. *Journal of Experimental Social Psychology*, 12(6). 579–584.
- BELL, J. J., HARDY, J. (2009): Effects of attentional focus on skilled performance in golf. *Journal of Applied Sport Psychology*, 21(2). 163–177.
- CIALDINI, R. B., RENO, R. R., KALLGREN, C. A. (1990): A focus theory of normative conduct: Recycling the concept of norms to reduce littering in public places. *Journal of Personality and Social Psychology*, 58(6). 1015–1026.
- ERIKSON, E. H., LUTHER, M., FERENC, E., KATALIN, P. (1991): *A fiatal Luther és más írások*. Gondolat, Budapest.
- MLSZ ELNÖKSÉG. (2019): *Fegyelmi szabályzat*. https://vas.mlsz.hu/adat/dokumentum/227/dokumentumok/fsz_2019_3-20190802.pdf (Letöltés ideje: 2019. 07. 15.)
- FELDMAN, D. C. (1984): The development and enforcement of group norms. *Academy of Management Review*, 9(1). 47–53.
- GIBBS, J. P. (1965): Norms: The problem of definition and classification. *American Journal of Sociology*, 70(5). 586–594.
- KATZ, D., ALLPORT, F. H., JENNESS, M. B. (1931): *Students' attitudes; A report of the Syracuse University reaction study*. Craftsman, Syracuse.
- LEICHLITER, J. S., MEILMAN, P. W., PRESLEY, C. A., CASHIN, J. R. (1998): Alcohol use and related consequences among students with varying levels of involvement in college athletics. *Journal of American College Health*, 46(6). 257–262.
- NIXON, H. L. (2016): *Sport in a changing world*. Routledge, New York.
- RIMAL, R. N., REAL, K. (2005): How behaviors are influenced by perceived norms: A test of the theory of normative social behavior. *Communication Research*, 32(3). 389–414.
- SHULMAN, J. L., BOWEN, W. G. (2002): *The Game of Life: College sports and educational values*. Princeton University Press, Princeton.
- SMITH, P. B. (1988): Norms and roles in the small group. In Breakwell, G. M., Foot, H., Gilmour, R. (eds): *Doing Social Psychology*. The British Psychological Society, Leicester. 291–308.
- STEINBERG, L., MORRIS, A. S. (2001): Adolescent development. *Annual Review of Psychology*, 52(1). 83–110.
- SZABÓ, É., LABANCS, Á. (2015): „Én nem helyeslem, de a többiek biztosan” – Normák és vélt normák működése és mérése iskolai osztályokban. In Kovács J. (szerk.): *Szociálpszichológiai tanulmányok a Szociál- és Munkapszichológiai Tanszék fennállásának 25. évfordulójára*. Debreceni Egyetem, Debrecen. 77–97.
- TAJFEL, H., TURNER, J. C. (1979): An integrative theory of intergroup conflict. In Austin, W. G., Worchel, S. (eds): *The social psychology of intergroup relations*. Brooks/Cole, Monterey. 33–37.
- TERRY, D. J., HOGG, M. A. (1996): Group norms and the attitude-behavior relationship: A role for group identification. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 22(8). 776–793.

- TAKÁCS T. (2017): A népszerű tanulók normáinak és a pluralistic ignorance jelenségének vizsgálata középiskolai osztályokban: In Szirmai É. (szerk.): *Diáktudósok*. SZEK JGYF Kiadó, Szeged. 167–186.
- TRAFIMOW, D., KIEKEL, P. A., CLASON, D. (2004): The simultaneous consideration of between-participants and within-participants analyses in research on predictors of behaviours: The issue of dependence. *European Journal of Social Psychology*, 34(6). 703–711.
- TUCKMAN, B.W. (1965): Developmental sequence in small groups. *Psychological Bulletin*, 63(6). 384–399.
- TUCKMAN, B. W., JENSEN, M. A. C. (1977): Stages of small-group development revisited. *Group & Organization Studies*, 2(4). 419–427.
- VINCZE, G. (2008): Az 1989–90-es politikai rendszerváltás hatása a labdarúgó utánpótlás-nevelésre. Doktori értekezés, Semmelweis Egyetem, Nevelés- és Sporttudományi Doktori Iskola, Budapest.

MELLÉKLET

A normavizsgálatban alkalmazott viselkedések listája

1. Edzésgyakorlat alatt beszélget a csapattársával.
2. Nem figyel a bemelegítésre.
3. Edzés után kint marad nyújtani.
4. Pihenőidőben kapura rúgja a labdát.
5. Edzés előtt gyúrat a csapatmasszőrénél.
6. Tudásához mérten maximális erőbedobással edz.
7. Plusz edzőmunkát végez.
8. Megdicséri a másikat, amikor az becsúszva szereli az ellenfelet.
9. Leszidja a másikat, amikor az pontatlanul passzol.
10. Visszaszerzi a csapattársa által elveszített labdát.
11. Nem figyel oda, amikor az edzője taktikai utasítást ad.
12. Nem köszön a másik korosztály edzőjének.
13. Kritizálja csapattársa játéktudását.
14. Ha az edzője kihagyja a kezdő csapatból, azt mondja, nem kedveli őt.
15. Tisztán tartja a focicipőjét.
16. Betartja a taktikai utasításokat.
17. Visszaszól az edzőjének, amikor az kritizálja az edzőmunkáját.
18. Önként vállal a csapattal kapcsolatos pluszfeladatot.
19. Mérkőzésen inkább hallgat az apja véleményére, mint az edzőjére.
20. Az új játékosal barátkozik.
21. A hetes elfelejti kivinni az edzésfelszereléseket a pályára.